

Парламент ва халқни чалғитувчи ҳисоботларга чек қўйилиши керак

Олий Мажлис Қонунчилик палатаси йиғилишларида ҳукумат, вазирликлар, қўмиталар фаолияти юзасидан ҳисоботлар эшитиш доимий анъанага айланди.

Жумладан, қўйи палатанинг Меҳнат ва ижтимоий масалалар қўмитасининг йиғилишида Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирининг “Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий стратегиясини амалга ошириш бўйича “йўл харитаси”нинг ижроси юзасидан ахбороти эшитилди.

Вазир таъкидланганидек, кейинги йилларда мамлакатимизда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг қонунчилик ва ташкилий-ҳуқуқий базасини мустаҳкамлаш, инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро стандартларни миллий қонунчиликка имплементация қилиш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалалари юзасидан халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликни фаоллаштиришга доир тизимли ишлар олиб борилмоқда. Миллий қонунчиликни инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро-ҳуқуқий стандартлар билан уйғунлаштириш бўйича амалий чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Хусусан, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикасининг Миллий стратегиясини амалга ошириш бўйича “йўл харитаси” ишлаб чиқилди. Мазкур ҳужжат 78 банддан иборат. Шундан 46 банднинг ижро муддати яқунланган, 31 та банд ўз муддатида тўлиқ бажарилган, 5 та банднинг ижро муддати узайтирилган, 47 бандни амалга ошириш бўйича ишлар давом этмоқда. Ушбу бандларнинг 14 таси бажарилди, 19 таси ижро қилинмоқда.

Аммо, ростини айтганда, ҳисоботларда келтирилган рақамлар ҳажмидан кўз тиниб, бош айланиб кетади. Модомики, вазирлик томонидан шу қадар улуғвор ишлар амалга оширилмоқда экан, нега унда мамлакат меҳнат бозори, бандликни таъминлаш соҳасидаги аҳвол ҳамон мураккаблигича қолмоқда? Соҳадаги ҳақиқий аҳволни кўп сонли рақамларда эмас, одамларнинг ҳаёти, топаётган даромади, дастурхонининг тўкислиги билан баҳо беришга қачон ўрганамиз? Ҳисоботларни “рақамлаштириш” билан қачонгача шуғулланамиз?

Яна бир жиҳати, вазирлик ахборот тайёрлашда камтарликни бир четга ирғитиб юборгани очик-ойдин кўриниб турибди. Акс ҳолда, соҳага доир қонунлар қабул қилиниши ва имзоланишини ўз меҳнати самараси сифатида ифодаламас эди.

Вазир ахборотида мажбурий меҳнатга йўл қўймаслик, бу борада амалга оширилаётган чора-тадбирлар ҳақида ҳам бир талай қўлга киритилган ютуқлар ҳақида сўз юритилган. Бу борада аслида вазирликнинг таъсири сезиляптими? Айни кунларда ижтимоий тармоқларда ўқитувчилар, тиббиёт ходимлари ўта иссиқ шароитда магистрал йўлларни тозалашга, мактаблар ҳовлисидаги панжараларни

бўяшга, кўчаларни ободонлаштиришга мажбурланаётгани ҳақида хабарлар чиқиши кўпайиб кетди. Мажбурий меҳнатга қарши бўлган, бу борада мутасаддиларнинг танобини тортиб қўйишга ваколатли бўлган Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги эса бу каби ҳолатларни кўриб кўрмасликка, билиб билмасликка олмоқда.

Давлатимиз раҳбари ҳар бир чиқишида фаолиятимизнинг асосий мезони халқни рози қилиш, халқ манфаатларини ифодалаш эканини бот-бот такрорлаб келмоқда. Содда қилиб айтганда, қабул қилинаётган ҳар бир қонун, қарор моҳияти халқимиз ҳаётида ўз аксини топиши керак. Кўп хонали рақамлар ортидан қувиш ҳеч қачон рўшнолик келтирмаслигини яқин тарихимиз мисолида ёддан чиқармаслигимиз лозим.

Тўғри, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирининг парламентдаги бу галги ахбортида урғу кўпроқ меҳнат соҳасидаги инсон ҳуқуқларининг халқаро тамойилларини республика қонунчилигига имплицитация қилиш, уларни амалиётда жорий этиш масалаларига берилди.

Лекин бу борада халқаро тажрибага кўп эътибор қаратган вазирлик соҳада мамлакат ҳаётидаги муаммоларга тўхталиб ўтса кўпчиликни ўйлантираётган муаммоларга эътибор қаратган бўларди. Мисол учун, қурилиш бозорида иш кучига талаб катта бўлгани билан, меҳнатга ҳақ тўлаш паст даражада сақланиб қолмоқда. Хусусан, Ўзбекистонда қурилиш соҳасида ишлаётган ишчидан айни шу ишни Россия ёки Қозоғистонда қилаётган меҳнат муҳожирлари бир неча баробар кўп ҳақ олмоқда. Бунинг ўзига хос сабаблари кўп ва айнан ушбу саволларга жавоб топиш устида вазирлик бош қотирса, ишчи-хизматчилар манфаатни кўпроқ ифодалаган бўлар эди.

Умуман олганда, қурилиш бозоридаги коррупция, меҳнатга ҳақ тўлашдаги тенгсизликларни бартараф этишда вазирлик ўз сўзини айтадиган давр аллақачон келди. Ваҳоланки, вазирлик ва маҳаллий ҳокимиятлар томонидан амалга оширилаётган чора-тадбирлар кутилган натижаларни бермаётир. Қайд этилишича, ҳозир юртимизда 1 миллион 600 минг аҳоли ишсиз бўлиб, уларнинг 805 мингдан ортиғи 16-30 ёшдагилардир. Агар жорий йилда меҳнат бозорига яна 560 минг битирувчи кириб келишини эътиборга олсак, бандлиги таъминланиши лозим бўлган ёшлар сони 1 миллион 365 мингдан ортиқни ташкил қилади. Шу боисдан 2021 йилдаги давлат дастурида ёшларни қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор берилган.

Аҳоли бандлигини таъминлаш чора-тадбирлари 30 ёшгача бўлган ёшлар сони 18 миллиондан зиёд бўлган, аҳолисининг қарийб 55 фоизини ташкил этувчи мамлакатимиз учун ниҳоятда долзарбдир. Шундай экан, бу муаммо билан шуғулланиш ижроия ҳокимиятнинг барча бўғиндаги раҳбарларининг ҳар кунлик вазифасига айланиши керак. Бироқ, афсуски, аҳоли бандлигини таъминлаш, ишсизлар тақдирига куюнчаклик билан

муносабатда бўлиш ҳолатларига ҳамма жойда ҳам дуч келинавермайди. Ҳатто худудида қанча ишсиз борлиги, улар ниманинг орқасидан тирикчилик қилаётгани ва нима билан бандлигидан беҳабар раҳбарлар йўқ эмас. Даромад манбаига эга бўлмаган аҳоли қатламини ишсизликдан ҳимоялаш, давлат ресурслари ва имкониятларидан самарали фойдаланиш ҳукумат олдидаги асосий вазифа.

Жойларда аҳолининг ўзини ўзи банд қилиши учун ажратилган бюджет маблағлари мутасаддилар лоқайдлиги натижасида самарасиз сарфланмоқда. Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги ЎзХДП фракцияси аъзолари ва маҳаллий Кенгашлардаги депутатлари мунтазам равишда бандлик бўйича белгиланган вазифалар ижросини назорат қилмоқда. Афсуски, натижалар кутилганидек эмас. Мамлакатда аҳоли бандлигини таъминлаш, ишсизликни камайтириш, аҳоли даромадларини ошириш, турмуш даражасини кўтариш борасида тизимли чора-тадбирлар кўриш зарур. Давлатнинг ишсизликни камайтириш ва бандлик сиёсати худудларнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, стратегик ва тактик мақсадлар асосида ишлаб чиқилиши лозим.

Худудлардаги ижтимоий-иқтисодий вазият бири-бирдан фарқ қилади. Бандлик ва янги иш ўринларини яратиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқишда шу нуқтаи назардан ёндашиш керак. Акс ҳолда, иш ўринлари қоғозда яратилади, сохта статистика шаклланади. Иш ўрни ҳақидаги ёлғон рақамлар кўпайиши ишсизлик муаммосини янада оғирлаштиради. Боиси, иш ўринлари учун йўналтирилган ресурслар беҳуда кетади. Яна бир муҳим йўналиш борки, узоқ йиллардан буён гапириб келинаётгани билан салмоқли натижаларга эришилмади. Гап худудларда саноатни ривожлантириш, муносиб ҳақ тўланадиган иш ўринлари яратиш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш ҳақида бормоқда. Афсуски, ўтган даврда бу борада қабул қилинган айрим қарорлар, дастурлар фақат қоғозда қолиб кетмоқда.

Банд бўлмаган аҳоли, хусусан, хорижга иш излаб кетаётганларнинг асосий қисми чет худудларда яшовчи фуқаролар экани афсусланарлидир. Ҳозир бу йўналишга ҳам илгарилари тасаввурга келмаган маблағлар ажратилмоқда, зарур шарт-шароитлар яратилмоқда. Раҳбарлардан, мутасаддилардан талаб этиладигани фидойилик, тиниб-тинчимаслик, изланиш, холос. Бу хусусиятларга эга раҳбарлар ишлаётган жойларда қандай ўзгаришлар бўлаётгани ҳаммага кўриниб, билиниб турибди.

Халқ демократик партияси ҳукумат фаолиятига ишсизлик масаласи қандай ҳал этилаётганига қараб, баҳо берилиши зарур, деб ҳисоблайди. Шунинг учун Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракциямиз маҳаллий Кенгашлардаги партия гуруҳлари билан ҳамкорликда республикадаги иш ўринлари яратилиши билан боғлиқ реал вазиятни танқидий таҳлил қилмоқда. Янги иш ўринлари яратилиши мамлакат

иқтисодиёти ўсаётганининг энг муҳим белгиларидан биридир. Ҳукумат бу масалага ижтимоий барқарорликнинг муҳим шарти сифатида ёндашиши зарур бўлмоқда. Афсуски, республикада ишсизлик ҳамон юқори даражада сақланиб қолмоқда. Бугунги куннинг ўткир, оғриқли муаммоси хусусида жиддий бош қотириб, аниқ, самарали чора-тадбирлар кўриш тақозо этилаяпти.

Ўрни келганда ўзимизга тегишли яна бир гап. Парламент йиғилиши ёки мажлисига таклиф этилган Ҳукумат вакиллари ёки вазирлик мутасаддиларига “қимматли вақт”ларини аямасдан йиғилишда иштирок этгани учун уларга бот-бот миннатдорчилик билдиришни бас қилиб, улар тақдим этган ҳисобот, ахборотлар эшитувига пухта тайёргарлик кўриб, музокара жараёнида “терлатувчи” саволлар беришга тайёр бўлишимиз керак. Қачонгача вазирлик ёки қўмиталарга парламент юксак иззат-ҳурмат кўрсатиши керак?..

Эсда тутиш керакки, минглаб инсонларнинг ишончини қозониб парламентдаги халқ вакилига айланган депутат тор доирадаги суҳбатлар орқали лавозимга тайинланган амалдорлардан ҳар жихатдан устун туради.

**Фирдавс ШАРИПОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги
ЎзХДП фракцияси аъзоси**